

Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2020

Hans Dagevos, David Verhoog, Peter van Horne en Robert Hoste

Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2020

Hans Dagevos, David Verhoog, Peter van Horne en Robert Hoste

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research in opdracht van en gefinancierd door Wakker Dier.

Wageningen Economic Research
Wageningen, september 2021

NOTA
2021-120

Hans Dagevos, David Verhoog, Peter van Horne en Robert Hoste, 2021. Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2020. Wageningen, Wageningen Economic Research, Rapport 2021-120. 14 blz.; 1 fig.; 2 tab.; 9 ref.

Deze nota geeft een overzicht van de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland in de jaren 2005-2020. Het totale verbruik van vlees en vleeswaren per hoofd van de bevolking in Nederland ligt in 2020 op 75,9 kg (op basis van karkasgewicht). Dit is een daling van 1,9 kg ten opzichte van 2019. Beide cijfers betekenen het laagste vleesverbruikscijfer en de grootste daling sinds het begin van onze cijferreeks die teruggaat naar 2005. De afname komt voor het overgrote deel voor rekening van de drie belangrijkste onderscheiden vleescategorieën pluimveevlees (0,8 kg), varkensvlees (0,5 kg) en rundvlees (0,4 kg). De 2020-cijfers laten voor het eerst sinds de periode 2010-2016 weer een afname in het vleesverbruik zien.

Dit rapport is gratis te downloaden op <https://doi.org/10.18174/554413> of op www.wur.nl/economic-research (onder Wageningen Economic Research publicaties).

© 2021 Wageningen Economic Research
Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E communications.ssg@wur.nl,
www.wur.nl/economic-research. Wageningen Economic Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel 4.0 Internationaal-licentie.

© Wageningen Economic Research, onderdeel van Stichting Wageningen Research, 2021
De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Wageningen Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Economic Research is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Wageningen Economic Research Rapport 2021-120 | Projectcode 2282100438

Foto omslag: Shutterstock

Inhoud

Inhoud	3
1 Inleiding	5
2 Berekeningswijze	6
3 Vleesverbruik per hoofd van de bevolking	7
4 Vleesverkoop via supermarkten en slaggers in 'coronajaar' 2020	9
5 Plantaardige vleesvervangers	11
Literatuur en websites	13

1 Inleiding

Wakker Dier is geïnteresseerd in de omvang van de vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland en heeft Wageningen Economic Research benaderd dit opnieuw te berekenen. Wageningen Economic Research doet dit jaarlijks sinds 2015 (Verhoog et al., 2015). Ook heeft Wakker Dier gevraagd de huidige vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland te vergelijken met eerdere jaren, zodat trends in de vleesconsumptie zichtbaar worden.

Deze nota geeft in hoofdstuk 3 een overzicht van het vleesverbruik per hoofd van de bevolking in Nederland in de jaren 2005-2020 en maakt daarbij onderscheid naar de volgende vleessoorten: rundvlees, varkensvlees, schapen- en geitenvlees, paardenvlees, pluimveevlees en totaal vlees. Hoofdstuk 2 zet kort uiteen welke berekeningswijze hierbij gehanteerd wordt.

In hoofdstuk 4 richten we de blik specifiek op de hoeveelheid vlees die via supermarkt en slager is verkocht in het bijzondere 'coronajaar' 2020. Het betrof geen gewoon jaar om vele redenen, maar een hier relevant verschil is dat een belangrijk deel van het jaar er geen vlees buitenshuis geconsumeerd kon worden omdat de horeca de deuren voor gasten moest sluiten door getroffen coronamaatregelen. We kijken of de eerdere gedane verwachting uitkomt dat dit als consequentie heeft dat de hoeveelheid vlees die supermarkten en slaggers verkochten in 2020 zal zijn gestegen.

In hoofdstuk 5 concentreren we de aandacht op de markt voor plantaardige vleesvervangers. Recente ontwikkelingen geven aanleiding hier aandacht aan te geven in deze nota. Immers, het betreft hier een markt die volop in beweging is. Maar vooralsnog lijkt die dynamiek weinig invloed te hebben op de vleesverbruikscijfers. Een goed moment om hier wat nader op in te gaan.

2 Berekeningswijze

Wageningen Economic Research gebruikt de systematiek van de voorzieningsbalansen om het vleesverbruik per hoofd van de bevolking te bepalen. Deze methodiek sluit aan bij de methode zoals die in het verleden tot 2012 is toegepast door de Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren (PVE). Daarmee wordt de vleesconsumptie zo goed mogelijk benaderd. De methodiek komt erop neer dat het verbruik in een bepaald jaar wordt afgeleid van het aantal slachtingen van dieren, de invoer en uitvoer van vlees zoals die in de CBS-statistieken te vinden zijn en de voorraadmutaties. Bij deze mutaties gaat het om vlees dat wordt opgeslagen in bijvoorbeeld een koelhuis om later te worden geconsumeerd (voorraad wordt groter en verbruik dit jaar kleiner) of om vlees dat juist uit het koelhuis wordt gehaald om nu te worden geconsumeerd (voorraad wordt kleiner en verbruik groter). In de CBS-handelsstatistieken valt vlees uiteen in een groot aantal diersoorten en onderdelen van dieren, zoals schouders, achterdelen en ribstukken. Verder worden allerlei bewerkte vormen van vlees geregistreerd, zoals vers vlees, bevroren vlees, gedroogd vlees, gezouten vlees, hammen en vleeswaren. In totaal zijn meer dan 500 producten meegenomen, tot op een vrij gedetailleerd niveau. Producten waar vlees in zit verwerkt, zoals lasagne en kippensoep, zijn in deze berekeningen buiten beschouwing gelaten. Dat komt omdat het moeilijk is om op nationaal niveau te bepalen hoeveel vlees er in deze producten - die van verschillende fabrikanten afkomstig zijn - zit.

Voor voorraadmutaties van vlees bestaat geen bron die we kunnen gebruiken. Dat komt bij de berekeningen van voorzieningsbalansen voor andere producten dan vlees ook regelmatig voor; in zulke gevallen is het gebruikelijk dat de opstellers van de balans zelf een aanname voor de voorraadmutatie maken. In het geval van de voorzieningsbalans voor vlees is dat als volgt gedaan: we veronderstellen dat het binnenlandse verbruik bestaat uit directe consumptie en mutaties in de voorraad bij de industrie. Voor het bepalen van de directe consumptie wordt gebruikgemaakt van de trendmatige ontwikkeling van de buitenshuisconsumptie op basis van door Wageningen Economic Research bewerkte cijfers van marktinformatiebureau Foodstep en van de jaarlijkse mutatie van de aankopen door consumenten per vleessoort op basis van GfK-data. GfK-data zijn gebaseerd op de aankopen van levensmiddelen bij de detailhandel ((super)markten, slagerijen/poeliers) in Nederland door een panel van 6.000 personen. De voorraadmutaties (statische correcties) zijn uiteindelijk de resultante van totaal binnenlandsverbruik minus de directe consumptie.

Verder zijn de berekeningen alleen gericht op menselijke consumptie van vlees en vleesproducten. De consumptie van slachtbijproducten door (huis)dieren (zoals honden, katten, nertsen) is buiten beschouwing gelaten. Ten slotte betreffen de berekeningen vlees en vleesproducten zonder de eetbare slachtbijproducten, zoals lever en vetten. Deze werkwijze sluit aan bij de internationaal gangbare aanpak.

3 Vleesverbruik per hoofd van de bevolking

Het totale verbruik van vlees en vleeswaren (op basis van karkasgewicht) per hoofd van de bevolking in Nederland belooft in 2020 75,9 kg (tabel 3.1). Deze hoeveelheid is de laagste sinds 2005: het eerste jaar waarop onze cijfers betrekking hebben. De bijna 76 kg die in het coronajaar 2020 is geboekt ligt bijna 2 kilo onder het verbruik in 2019. Na de lichte stijgingen in de vleesverbruikscijfers in de jaren 2018 en 2019 levert de daling in 2020 een cijfer op dat we in het laatste anderhalve decennium niet eerder konden noteren. Opvallend is dat een belangrijk deel in de afname (0,8 kg.) voor rekening komt van pluimveevlees (kip en gevogelte): een vleescategorie die in het recente verleden juist flink bijdroeg aan de toename van het vleesverbruik. Voor varkensvlees geldt dat ook in 2020 de (langzaam) dalende trend vanaf 2008 wordt voortgezet. De stabiele cijfers voor rundvlees in voorgaande jaren (2014-2019) krijgen in 2020 een vervolg met een dalend cijfer dat duidelijk onder het niveau ligt van eerdere cijfers sinds 2005. De 2020-cijfers voor schapen- en geiten- en paardenvlees zijn nagenoeg onveranderd ten opzichte van de 2019-cijfers.

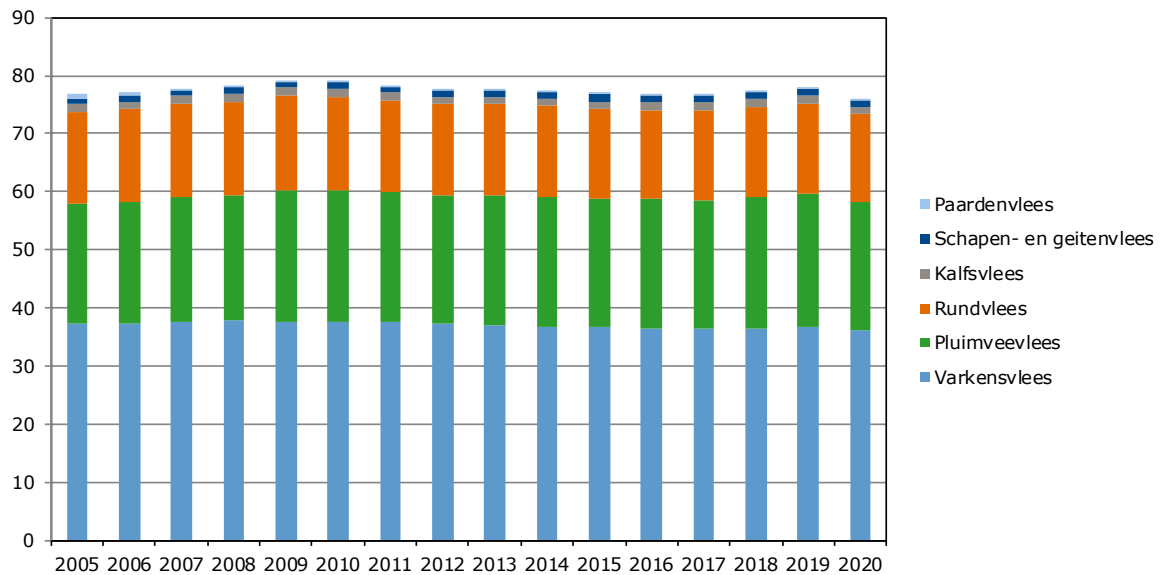
Het jaar 2020 laat een andere trend zien dan vorige jaren (2018-2019) waarin een oplopende trend uit de cijfers sprak. Voor het eerst na de jaren 2010-2016 gaan de vleesverbruikscijfers in 2020 weer omlaag. En ditmaal scherper dan in eerstgenoemde jaren toen de daling ruim 2 kg was over dat gehele tijdvak (van 79 kg naar 76,7 kg), terwijl de daling van bijna 2 kg in 2020 betrekking heeft op het voorbije jaar alleen (van 77,8 kg naar 75,9 kg).

Tabel 3.1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2020 (kg)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Varkensvlees	37,2	37,4	37,6	37,8	37,7	37,7	37,7	37,3	37,1	36,7	36,6	36,5	36,5	36,6	36,7	36,2
Pluimveevlees	20,7	20,8	21,5	21,6	22,5	22,5	22,1	22,0	22,3	22,5	22,1	22,2	22,1	22,5	22,9	22,1
Rundvlees	15,9	16,1	16,1	16,1	16,3	16,2	15,9	15,7	15,7	15,5	15,4	15,4	15,4	15,5	15,5	15,1
Kalfsvlees	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Schapen- en geitenvlees	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1
Paardenvlees	0,6	0,5	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal vlees	76,7	77,1	77,8	78,1	79,1	79,0	78,2	77,6	77,5	77,3	76,9	76,7	76,7	77,2	77,8	75,9

a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been).

Bron: CBS, berekening Wageningen Economic Research.

Figuur 3.1 Vleesverbruik a) per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2020 (kg)

a) Op basis van karkasgewicht (gewicht met been).

Bron: CBS, berekening Wageningen Economic Research.

4 Vleesverkoop via supermarkten en slagers in 'coronajaar' 2020¹

We eindigden de editie van deze nota van vorig jaar (Dagevos et al., 2020: 12) met de verwachting uit te spreken dat de buitenhuishoudelijke consumptie van vlees terug zou lopen in 2020 vanwege de coronacrisis. Immers, door de coronapandemie is het aantal toeristen dat Nederland bezoekt drastisch teruggelopen en vanwege coronamaatregelen hebben (bedrijfs)restaurants en andere eetgelegenheden hun deuren een periode helemaal moeten sluiten om daarna hun deuren te mogen openen voor een beperkt aantal gasten. Ook cateraars zagen zich geconfronteerd met het afgelasten en ontbreken van bruiloften en andere feesten en partijen evenals het niet doorgaan van festivals, congressen, beurzen en overige evenementen. Vervolgens verwachtten we vorig jaar dat de terugloop in de vraag naar vlees door de impact van de coronacrisis op toerisme en horeca geen volledige compensatie zal krijgen in de omzetsijning van slagers en supermarkten vanwege oplopende binnenhuishoudelijke vleesconsumptie. Ondanks dat koks op tal van manieren online een klantenpubliek hebben bediend en ondanks dat thuisbezorging (*food delivery*) een extra boost heeft gekregen tijdens de coronacrisis, wegen deze ontwikkelingen niet op tegen de hoeveelheid vlees die normaliter zou zijn omgegaan in de horeca. Kortom, de prognose was dat 2020 per saldo teruglopende vleesverbruikscijfers zou laten zien. In het vorige hoofdstuk is aangetoond dat dit inderdaad het geval is.

In het onderstaande blikken we kort en meer specifiek terug op de hoeveelheid vlees die via supermarkt (en op de markt) en slager (en de poelier) is verkocht in het coronajaar 2020, waarin een belangrijk deel van dat jaar geen keuze van de menukaart gemaakt kon worden – die vaak valt op vlees. De logische verwachting dat in 2020 meer vlees is verkocht via supermarkt en slager is uitgekomen. Tabel 4.1 laat zowel groeicijfers voor vers vlees als voor vleeswaren zien.

Tabel 4.1 Vleesverkopen via retailkanaal

	2018	2019	2020	2019 : 2018	2020 : 2019
Totaal vlees	384.642	382.712	406.040	99,5%	106,1%
Totaal vleeswaren	148.874	148.432	149.705	99,7%	100,9%
(% tov totaal vlees)	(27,9%)	(27,9%)	(26,9%)		
Pluimveevlees	112.809	119.920	130.050	106,3%	108,4%
Vleeswaren	11.908	11.954	12.228	100,4%	102,3%
(% tov totaal pluimveevlees)	(9,5%)	(9,1%)	(8,6%)		
Varkensvlees	166.837	159.367	164.066	95,5%	102,9%
Vleeswaren	120.969	120.411	121.055	99,5%	100,5%
(% tov totaal varkensvlees)	(42,0%)	(43,0%)	(42,5%)		
Rundveevlees	103.419	102.046	110.379	98,7%	108,2%
Vleeswaren	15.857	15.954	16.315	100,6%	102,3%
(% tov totaal rundvlees)	(13,3%)	(13,5%)	(12,9%)		

Bron: GfK, bewerking Wageningen Economic Research (huishoudelijk volume in kilogram * 1.000)

De impact van coronabeleid op de verkochte hoeveelheid vers vlees bij supermarkt en slager is duidelijk waarneembaar. Ten opzichte van 2019 is er in 2020 een stijging in de hoeveelheid vlees die via het retailkanaal is verkocht. De stijging komt hoofdzakelijk op het conto van vlees (ruim 23,3 miljoen kilo) en minder op die van vleeswaren (bijna 1,3 miljoen kilo). Hieruit is op te maken dat er qua ontbijt en lunch, waar veel vleeswaren worden geconsumeerd, niet zoveel is veranderd, maar dat de verandering vooral in de avondmaaltijd thuis zit. Niet de anders buitenshuis bestelde belegde broodjes met vlees en dergelijke lijken het grote verschil te maken, maar het vlees dat tijdens de hoofdmaaltijd op het bord komt heeft de vraag bij supermarkt en slager aangewakkerd. De blijvende

¹ Dit hoofdstuk is een herziene versie van een artikel dat begin maart 2021 online is verschenen: <https://www.wur.nl/nl/nieuws-wur/Show/Verwachting-komt-uit-meer-vlees-verkocht-via-supermarkt-en-slager-in-coronajaar-2020.htm>

populariteit van kip – de grootste stijger met 8% - voedt deze suggestie en de opvallend gestegen vraag naar rundvlees – dat de voorbije jaren stabiele cijfers liet zien en zich in 2020 wat betreft toename plotseling kan meten met pluimveevlees – levert er ook ondersteuning aan. Als er niet of minder buiten de deur rundvlees gegeten kan worden, dan is er kennelijk wel iets meer behoefte dit voor thuis te kopen. De populariteit van kip(spiesjes) en rundvlees(burgers) op de barbecue is hier waarschijnlijk ook een factor (mede gezien het mooie voorjaars- en zomerweer in 2020). De impact van de coronamaatregelen is het geringst voor de categorie varkensvlees: de stijging is met bijna 3% voor vlees de kleinste van de hier onderscheiden drie hoofdcategoryën vlees. Blijkbaar komen de spareribs die graag gegeten worden in eetcafé of strandpaviljoen minder thuis op tafel of op de barbecue in eigen tuin terecht.

De invloed van de coronamaatregelen op de verkochte hoeveelheid vers vlees bij supermarkt en slager in 2020 laat zich ook illustreren door de vergelijking te maken met de verhoudingen tussen het 'gewone' jaar 2019 en het coronajaar 2020 en die tussen de twee gewone jaren 2018 en 2019. Lieten de laatste in de meeste gevallen een lichte daling in de verkoopcijfers zien, het verschil tussen 2019 en 2020 laat juist in de volle breedte groeicijfers zien. De enige kleine daling is een relatieve: de absolute hoeveelheid vleeswaren is toegenomen maar de verhouding ten opzichte van het totaal aan vlees is enigszins gedaald. Dit geldt zowel voor de verhouding met het totaal aan vlees als voor elk van de drie onderscheiden hoofdsoorten vlees apart.

De toename van het aantal kilo's vlees en vleeswaren (24,6 miljoen) dat in 2020 méér dan in 2019 langs de supermarktkassa en over de toonbank van de slager/poelier is gegaan dan wel op de markt is gekocht, is een zodanige hoeveelheid die niet ongedaan kan maken dat de 2020-cijfers onder de streep een afname laten zien. Ondanks de hier gestegen verkopen zijn de totale vleesverbruikscijfers gedaald. Pluimveevlees levert hiervan het meest uitgesproken voorbeeld. De daling is aanwijsbaar in verband te brengen met een grote terugloop in het aantal buitenlandse toeristen gedurende 2020 door de coronapandemie en bovenal met periodes van volledige sluiting en beperkte opening van restaurants, (bedrijfs)kantines en catering in 2020, als maatregelen om de coronacrisis te helpen bezweren, die de (keuze)mogelijkheden van buitenshuishoudelijke consumptie van vlees en vleesgerechten drastisch hebben ingeperkt. Aanmerkelijk minder duidelijk is het momenteel of de dalende 2020-cijfers ook een signaal zijn dat consumenten gedurende dit coronajaar minder behoefte hebben gekregen om vlees te eten, andere eetvoorkeuren zijn gaan ontwikkelen of plantaardige alternatieven voor vlees meer zijn gaan waarderen.

5 Plantaardige vleesvervangers

De stijging in de verkoop van vlees in supermarkten in 2020 is minder opmerkelijk en minder groot dan het stijgingspercentage van de verkoop van plantaardige vleesvervangers. De toename hiervan haalt de voorbije jaren dubbele cijfers (Menkveld, 2021: 4). Met het oog op de recente jaren 2019-2020 worden cijfers van 20% (ABN AMRO) tot wel 30% vraagstijging (Nielsen) vermeld. Indrukwekkende groeicijfers in elk geval, die representatief zijn voor de dynamiek in de markt van plantaardige vleesalternatieven. Want de markt van plantaardige varianten voor dierlijke producten is volop in beweging. Zo rukt vega(n) op in het supermarktschap: het productassortiment en de schapruimte voor plantaardige vleesvervangers nemen niet alleen flink toe bij retailers als AH en Jumbo, maar ook discountsupermarkten als Aldi en Lidl hebben zich begeven op de markt van vleesalternatieven. Plantaardig eten verovert terrein in horecaland en op de menukaart van menig eetcafé tot en met sterrenrestaurant.² Grote fastfoodketens als Domino's en Burger King hebben vegetarische productvarianten in hun assortiment. Investerings nemen toe en geven nieuwe impulsen aan verbetering van productkwaliteit, aan innovatie en marketing: producenten van vleesvervangers lanceren veelvuldig nieuwe vega(n) producten. Behalve door start-ups wordt de tegenwoordige wereld van plantaardige varianten ook bevolkt door grote levensmiddelenbedrijven als Nestlé en Unilever en door traditionele vleesbedrijven als Vion en Van Loon, waarbij de overname van Vivera door de Braziliaanse vleesverwerker JBS een recent wapenfeit is in dit kader.

Hiermee wil maar zijn aangegeven dat de markt voor plantaardige vleesalternatieven aan veel verandering onderhevig is, aan het mainstreamen is en voorzien wordt van de nodige hooggespannen verwachtingen. Marktanalyses van Nederlandse banken als ABN AMRO (Menkveld, 2021), ING (Geijer en Gammoudy, 2020) en Rabobank (Schreijen et al., 2021) getuigen hiervan. De analyse van de Rabobank gaat mee in de toekomstvisie dat er groei zit in de plantaardige vleesalternatieven maar stelt daarbij ook dat van druk op de vleesmarkt voorlopig geen sprake zal zijn. Beide verwachtingen zijn realistisch en relevant. Een optimistisch groeiperspectief vindt ondersteuning in ontwikkelingen anno nu en de voorbije jaren, als zojuist geschetst. Rechtvaardiging voor het perspectief dat ervoor wordt gewaakt te gemakkelijk uit te gaan van een plantaardige revolutie die de vleesmarkt bedreigt, laat zich vinden in plantaardige vleesvarianten die niet zomaar impact blijken te hebben op de vleesmarkt. Wordt de beweging in plantaardige vleesvervangers gerelateerd aan de vleesomzet en de vraag naar vlees, dan komt namelijk in beeld dat de opkomst van plantaardige vleesvervangers niet zomaar gelijkstaat aan het vervangen van de markt voor vlees. De nagenoeg stabiele vleesverbruikscijfers in de voorbije jaren in samenhang met een groei in plantaardige varianten illustreert dat de impact op de vleesconsumptie door substitutie een zaak van lange adem is. In dit licht voorspelt de Rabobank dat de Europese markt voor alternatieve eiwitproducten ook in 2035 het niveau van een nichemarkt niet heeft overstegen. Een in omvang grotere gelijkwaardigheid tussen de markten voor vlees en vleesalternatieven laat na 2035 waarschijnlijk nog wel op zich wachten tot na het midden van de 21e eeuw, aldus ING (Geijer en Gammoudy, 2020).

Dergelijke marktvooruitzichten leggen de accenten net wat anders dan dat ze zozeer in analyse verschillen met de prognoses die sommige consultancybureaus maken. De Boston Consulting Group (BCG) en Blue Horizon Corporation (BHC) (Witte et al., 2021) lieten recentelijk weten dat plantaardige vleesvervangers, als onderdeel van de groei in een bredere groep van alternatieve eiwitten voor dierlijke producten, er in Europa en Noord-Amerika voor gaan zorgen dat het hoogtepunt van conventionele vleesconsumptie (*peak meat*) al in 2025 bereikt gaat worden. In het decennium daarna gaan de kansen keren van de alternatieven voor conventioneel vlees als plantaardige vleesvervangers, vlees op basis van micro-organismen en, op iets langere termijn, kweekvlees. ATKearney (Gerhardt et al., 2019) voorziet tot 2040 eveneens een verandering in de verhoudingen tussen de vleesmarkt en die voor alternatieven voor vlees (van plantaardige origine en kweekvlees) na 2025 waarna een

² Een opvallend bericht in dit verband is de aankondiging van het sterrenrestaurant Eleven Madison Park in Manhattan, New York, dat na de coronalockdown de kaart volledig plantaardig zal zijn en er dus geen dierlijke gerechten meer geserveerd zullen worden.

gestage krimp in het aandeel van het traditionele vlees zich voltrekt ten gunste van plantaardige vleesalternatieven en – vooral na 2030 – kweekvlees.

Dat een decennialange weg naar de tweede helft van deze eeuw wordt geschetst is niet zo vreemd als de huidige marktverhoudingen erbij worden gehaald. Hoewel de cijfers die rondgaan wat uiteenlopen, wijzen marktonderzoeksbureau Nielsen (Proveg, 2021), marktanalyses van ABN AMRO (Menkveld, 2020) en de Rabobank (Schreijen et al., 2021) op omzetcijfers die respectievelijk richting de 200 miljoen euro gaan (174 en 180 miljoen euro door Nielsen en ABN AMRO) of op 200 miljoen euro worden gehouden (Rabobank) als het gaat om wat de Nederlandse supermarkten gedurende 2020 hebben aangeslagen aan plantaardige vleesvervangers die de kassa's passeerden (dus buiten de horeca om, dat ook een belangrijk verkoopkanaal van plantaardige vleesvervangers wordt/is). Als de grootte van de koelverse vleesvervangers (in de cijfers vallen vleesvervangers onder vleesproducten) via het supermarktkanaal in Nederland vervolgens op 5 miljard euro wordt bepaald, dan hebben we het bij uitgaven aan plantaardige vleesvervangers van 200 miljoen euro in de supermarkt over een aandeel van 4% (zie ook Van der Velden en Smit, 2021). Dat inschattingen over de omvang van de consumentenbestedingen aan vleesproducten en de euro's die in het retailkanaal aan vleesvervangers zijn uitgegeven wat kunnen verschillen doet niets af aan de duidelijkheid in de verschillen: de vleesmarkt en de markt voor plantaardige vleesalternatieven verhouden zich als Reus tot Klein Duimpje.

Op Europees niveau geldt dit nog sterker. In volumecijfers komt de Rabobank (Schreijen et al., 2021) Europa-breed gezien voor vleesvervangers uit op een gemiddeld consumptieaandeel van een half procent. In omzetcijfers wijst ING Research (Geijer en Gammoudy, 2020) op een totale vleesomzet in Europa van zo'n 188 miljard euro waarvan 1,4 miljard euro omzet aan vleesvervangers, wat een percentage geeft dat ook ruim onder de 1% blijft (circa 0,7%). De verwachting van ING is wel dat het marktaandeel van vleesvervangers kan doorstijgen naar 1,3% in 2025, wat bijna een verdubbeling is van het percentage in 2020. De Rabobank spreekt de verwachting uit dat het Europese consumptieaandeel voor vleesvervangers richting 2035 zou kunnen doorgroeien naar circa 4%.

In het licht van laatstgenoemde cijfers loopt de ontwikkeling van de markt voor plantaardige vleesvervangers in Nederland voor op Europa als geheel. Hoewel een recente landenstudie in 11 Europese markten (ProVeg, 2021) laat zien dat bijvoorbeeld in Groot-Brittannië of Duitsland verkoopcijfers en volumes van plantaardige eiwitproducten, waaronder plantaardige vleesvervangers, duidelijk in de lift zitten, wordt de vooraanstaande positie van Nederland aangeduid met de constatering dat verhoudingsgewijs door Nederlanders het meeste geld wordt uitgegeven aan plantaardige vleesvervangers (zo'n 17 euro pp/pj.) en we met gemiddeld zo'n 8 à 10 vegaburgers pp/pj. ook de meeste vleesvervangers eten onder de Europeanen. In volumes noemt de ProVeg-studie een hoeveelheid van 15 miljoen kg dat aan vleesvervangers via (discount)supermarkten is verkocht in 2020. Leggen we dit getal naast de 406 miljoen kg die in 2020 door supermarkten en slaggers is verkocht (zie Tabel 4.1), dan komen we ook in termen van volumes in de buurt van de 4% marktaandeel.

De groeicijfers in de markt voor plantaardige vleesvervangers in de Nederlandse context in de voorbije jaren zijn dus enerzijds opvallend omdat ze stevig zijn en zich doorzetten. Anderzijds zijn ze in de context van de vleesmarkt als geheel nog bescheiden en lijkt hun impact op een reductie in de vraag naar vlees op zijn best ook bescheiden, zo die nu al aantoonbaar zou zijn. De daling in de vleesverbruikscijfers in 2020 (hoofdstuk 3) laat zich momenteel overtuigender relateren aan de (gedeeltelijke) sluiting van de horeca in 2020 vanwege de lockdown door corona, waardoor een belangrijk verkoopkanaal van vlees voor consumenten werd afgesloten (hoofdstuk 4) dan door de stijgende consumentenbehoefte aan plantaardige vleesvervangers (hoofdstuk 5). Maar mocht de geboekte daling in de vleesverbruikscijfers zich in 2021 doorzetten, dan kan dit aanleiding geven 2020 als 'kanteljaar' te gaan betitelen evenals onderbouwing geven aan de gedachte dat minder vlees eten niet alleen samenhangt met beschikbare praktische mogelijkheden maar ook met herschikte consumentenpreferenties.

Literatuur en websites

- Dagevos, H., Verhoog, D., van Horne, P. en Hoste, R. (2020). *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2019*. Wageningen: Wageningen Economic Research. <https://edepot.wur.nl/531409>
- Geijer, T. en Gammoudy, A. (2020). *Growth of meat and dairy alternatives is stirring up the European food industry*. ING Research. <https://think.ing.com/reports/growth-of-meat-and-dairy-alternatives-is-stirring-up-the-european-food-industry>
- Gerhardt, C., Ziemßen, F., Warschun, M., Donnan, D. en Kühnle, H-J. (2019). *How will cultured meat and meat alternatives disrupt the agricultural and food industry?* ATKearney. <https://www.kearney.com/documents/20152/2795757/How+Will+Cultured+Meat+and+Meat+Alternatives+Disrupt+the+Agricultural+and+Food+Industry.pdf/06ec385b-63a1-71d2-c081-51c07ab88ad1?t=1559860712714>
- Menkveld, N. (2020). *Tweespalt in voedingsindustrie houdt aan*. ABN AMRO. <https://www.abnamro.nl/nl/zakelijk/insights/sectoren-en-trends/food/tweespalt-in-voedingsindustrie-houdt-aan.html>
- ProVeg (2021). *Plant-based foods in Europe: How big is the market?* Smart Protein Plant-based Food Sector Report. <https://smartproteinproject.eu/plant-based-food-sector-report> ; <https://proveg.com/nl/blog/nederlanders-eten-meeste-vleesvervangers-van-europa/>
- Schreijen, S., Smit, H. en Hilgeman, M. (2021). *De eiwittransitie is nog maar net begonnen*. Rabobank. <https://www.rabobank.nl/kennis/d011155842-de-eiwittransitie-is-nog-maar-net-begonnen>
- Van der Velden, L. en Smit, R. (2021). Midden in het boerenland groeit Vegan valley. *Het Financieele Dagblad*, 6 maart, pp. 17-18.
- Verhoog, D., Wijsman, H. en Terluin, I. (2015). *Vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Nederland, 2005-2014*. Den Haag: LEI-Wageningen UR. <http://edepot.wur.nl/359425>
- Witte, B., Obloj, P., Koktenturk, S., Morach, B., Brigl, M., Rogg, J., Schulze, U., Walker, D., Von Koeller, E., Dehnert, N. en Grosse-Holz, F. (2021). *Food for thought: The protein transformation*. Boston Consulting Group & Blue Horizon Corporation. <https://web-assets.bcg.com/a0/28/4295860343c6a2a5b9f4e3436114/bcg-food-for-thought-the-protein-transformation-mar-2021.pdf>

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
www.wur.nl/economic-research

Wageningen Economic Research
NOTA
2021-120

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.800 medewerkers (6.000 fte) en 12.900 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
www.wur.nl/economic-research

Nota 2021-120

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.800 medewerkers (6.000 fte) en 12.900 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

